

V sredo, 10. oktobra, se je v okviru ljubljanskega festivala stripa *Tinta* v Trubarjevi hiši odvil pogovor z znanimi stripovskimi navdušenci, ki ga je vodila Pia Nikolič. Pogovarjala se je s tremi ljubitelji stripov, ki se sicer z njimi ne ukvarjajo profesionalno, vendar jih navdihujejo pri njihovem delu in ustvarjanju.

Tinta je v pogovoru gostila pisateljico, publicistko in kritičarko Mašo Ogrizek, pisatelja, režiserja in scenarista Nejca Gazvodo, ter pisatelja, scenarista, publicista, prevajalca in grafičnega oblikovalca Žiga Valetiča. Maša Ogrizek in Žiga Valetič sta se med drugim posvetila tudi pisanju stripovskih scenarijev.

Pozno popoldanski dogodek je bil več kot primeren za vse tiste, ki ste željni dobrih stripovskih predlogov. Gostje so namreč s sabo prinesli in predstavili svoje najljubše stripe. Začel je Žiga Valetič, ki je predstavil stripovski serijal v 12. delih *DMZ*. Kot je dejal, ne gre za navadno komercialno stripovsko serijo, ki bi ciljala na najstniško publiko, temveč je resen politični strip. Dogaja se v ZDA v času 2. državljanske vojne in, kot pravi Žiga, v sebi odkriva projekcijo današnje možne realnosti.

Nejc Gazvoda je za svoj prvi izbrani strip predstavil strip *Far side* Gerryja Larsona. Strip naj bi bil nekakšna karikatura oz. smešnica, kot pripomni Žiga Valetič. Gazvoda je strip odkril v knjigarni ob obisku Kalifornije. Pritegnilo ga je predvsem to, koliko pomena lahko v sebi nosi ena sama sličica oz. smešnica. Po mnenju Gazvode se ravno v tem odraža moč stripa, v katerem vsaka sličica predstavlja zamrznjen trenutek, ki v glavi oživi. Gazvoda se je na tem mestu navezal na percepcijo stripa, ki ga ima kot režiser.

Posamične sličice in karikature se največkrat pojavijo v časopisih in revijah, zato je Pia nadaljevala z vprašanjem, če so gostje prebirali tudi tovrstne slovenske stripe. Gazvoda je omenil karikature, ki so objavljene v časopisu *Delo* in vsem dobro znane tri prijatelje Mikija Mustra v vseh možnih oblikah. Nadalje pripomni, da je v slovenskih stripih težko najti ekvivalent tujim, saj naj bi tako kot vsaka druga produkcija pri tem zaostajali. S tem je mislil predvsem na

butično in nekomercialno produkcijo.

Vstop Maše Ogrizek v svet stripa je bil, kot pove sama, nekoliko drugačen od preostalih dveh gostov, ki sta stripe odkrila že v zgodnji mladosti. S stripi se je konkretnije seznanila kot literarna kritičarka, in sicer z recenzijo stripa *Gemma Bovary* avtorice Posy Simmonds, ki je izšel tudi v slovenskem prevodu. Ogrizek se je navezala na narativne zakonitosti stripa, ki so ji sicer na začetku branja delale težave, a so jo kasneje navdušile. Izpostavila je še strip *Špeh*

,
Zgodbe iz oddaljenega predmestja

in

Ariol

, ki bo kmalu doživel tudi slovensko gledališko izvedbo.

Pogovor je na tej točki zaneslo tudi na kratek komentar o širšem družbenem dojemanju bralcev stripa. Gazvoda je pripomnil, da bi marsikdo iz slovenskih provinc za bralca stripov dojemal predvsem otroke in mladostnike. Valetič je pri tem opomnil, da se tovrstno mišljenje spreminja, da pa je tudi sam v nekem obdobju življenja prenehal z branjem stripov in je takrat prešel na drugo literaturo. Ponoven skok v svet stripov so mu predstavljali izidi kot je kultni Maus Arta Spiegelmana, za katerega pravi, da predstavlja revolucijo stripa. S tem se je navezal na tematski razpon stripov, ki jih prebira in ki so v večini povezani s težkimi družinskimi situacijami in duševnimi težavami, ki temeljijo na biografskih zgodbah.

Ponovno je pogovor posegel po slovenski stripovski produkciji, in sicer se je Pia navezala predvsem na kultno delo Mikija Mustra, stripe o Zvitorepcu, Lakotniku in Trdonji, ki naj bi jih poznale in prebirale vsaj štiri generacije. Valetič je dejal, da je Mustra kot otrok požiral, čeprav se v njegovih delih odkrivajo kolonialistične in šovinistične tendence, ki pa so, kot pripomni, odraz takratnega časa. Kljub temu, Valetič dodaja, so Muster in njegovi trije junaki v tistem času predstavljali okno v svet in so opirali nove poglede, ki bi sicer bili nedostopni. Tu ima v mislih predvsem tematske svetove, ki so bralca odpeljali na luno, v Afriko, v prihodnost in preteklost. Gazvoda se prav tako naveže na Mustrov tematski in stilski razpon, ki je segal vse tja od princesk do dinosavrov. Omenil je tudi, da se sicer ne spomni karakterjev in posamičnih zgodb, kar pa mu je ostalo v spominu je to, da je imel Muster sposobnost dobrega režijskega razmišljanja, kar se odraža v kadriranju in postavitvi stripa.

Omemba Mustra je bil nekakšen uvod v Valetičev stripovski izbor, ki je med drugim vseboval edini slovenski strip. To je strip *Alma M. Karlin: svetovljanka iz province Marijana Pušaveca* in Jakoba Klemenčiča. Strip se mu zdi najboljša izhodiščna točka za raziskovanje, kdo je Alma M.

Karlin bila in šele skozi ta medij je doumel, kako zanimiva oseba je pravzaprav bila. Enako mnenje je izrazil ob nedavno izšlem stripu o Ivanu Cankarju Blaža Vurnika in Zorana Smiljanića.. Celovit vpogled v življenje neke osebe, vse od tragičnih do komičnih trenutkov, naj bi ponujali prav stripi kot sta ta dva. Strip o Almi M. Karlin je Valetič označil tudi za čudež slovenske striparske scene, predvsem v oziru na slabo finančno podporo produkcije. Valetič je tudi prepričan, da bosta stripa o Almi M. Karlin in Ivanu Cankarju imela velik vpliv in moč tudi čez 50 let in sicer bolj, kot če bi po njunih življenjih posneli film.

Žiga Valetič je svojo afiniteto do biografskih stripov še dodatno poudaril z omembo nemškega avtorja Reinharda Kleista, ki je v strip zlil življenja Jonnya Casha, Nicka Cavea in etiopske tekačice Samaie Yusuf Omar. Med drugim je Valetič imel priložnost grafično oblikovati stripe v slovenskem prevodu. Čeprav gre za stripe, ki vsebujejo določeno mero tragike je Valetič mnenja, da ravno risana forma stripa to tragiko omili.

Maša Ogrizek je zatem predstavila strip *Špeh* kanadskega striparja Davida Cooperja. V strip je umeščena nekonvencionalna ljubezenska zgodba med starejšim moškim in mlajšo žensko. Kot pove Ogrizek, strip sprevača določene seksualne stereotipe in ponudi kritiko ustaljenih družbenih vzorcev in norm. Besede je dalje stekla k stripu

Arrival

, Shauna Tana. Strip je zanimiv zaradi svojega barvnega spektra, ki v barvi sepije imitira stare fotografije. Prav tako strip prikazuje zgodbo le s sličicami, ki pri bralcu vzbujajo drugačno vrsto branja. Strip v kombinaciji hiperrealizma in nadrealizma nagovarja aktualno migrantsko tematiko. Strip

Arrival

pa je Maši Ogrizek blizu tudi zaradi tega, ker je z Mihom Ha ustvarjala t.i. nemi strip za otroke z naslovom *Ko-ko-krišna*; Maša je za strip prispevala scenarij, med tem, ko jim je Miha Ha dal vizualno podobo. Sama je dodala, da ji je bila izkušnja soustvarjanja stripa prijetna in zanimiva, vendar se še vedno najbolje počuti v svetu jezika, besed in besednih iger.

Verjetno vsem poznani strip *Sin City*, po katerem so posneli tudi film, se je znašel med izborom Nejca Gazvode. Kar je navdušilo Nejca pri tem stripu je ravno njegov skoraj popoln prepis v film, njegova specifična risba v črno-belem z rdečimi in rumenimi detajli. Prav tako opozori na samo pripovedovanje, ki je po njegovem mnenju dobro dodelano.

Tekom sproščenega pogovora se je večkrat omenil strip *Fun Home* ameriške striparke Allison Bechde; gre za avtorico, ki je izumila Bechdelov test, ki sprevača stereotipne in pasivne vloge žensk. Strip je nastajal sedem let in gre za intimno osebno zgodbo odraščanja avtorice, ki ga je zaznamoval strog oče - prikrit homoseksualec. Strip je Nejc Gazvoda odkril ravno v času priprav

na njegovo prihajajočo predstavo v Mestne gledališču Ljubljanskem, ki prav tako obravnava družinsko situacijo.

Med zadnjimi omenjenimi stripi se je znašel strip *Chicken with Plums* striparke Marjane Satrapi, ki jo poznamo po uspešnem stripu

Persepolis

, po katerem je bil posnet tudi celovečerni animirani film. Strip je v svoj izbor uvrstil Žiga Valetič. Kot je rekel, gre za avtorico, ki je v svetu stripa povzročila pravo »razpaljotko«. Gre za zelo kratek strip, ki pa je radikalno brutalen in prav tako zajema zgodbo iz resničnega življenja avtorice. Strip v središče postavlja avtoričinega strica, ki živi v destruktivnem zakonu; gre še za življenjsko zgodbo, ki si jo je težko izmisliti.

Pogovor se je ob koncu dotaknil prehajanja med različnimi mediji, predvsem prehajanje med stripovskim in filmskim medijem, pri katerem gre za neke vrste vzajemnost predvsem iz vidika scenarističnih knjig, ki so se z leti približale stripovskemu »story boardom.« Žiga Valetič, kot ustvarjalec v več medijih je povedal, da že takoj na začetku premeri, v katerem mediju bi zgodba najbolje delovala. Maša Ogrizek je mnenja, da so danes generacije veliko bolj seznanjene s filmsko govorico, in da je ta v neki točki prešla tudi v sam strip. Kot izjemo izpostavi strip *Ariol*, ki je bolj gledališko zasnovan, saj je bolj statičen in ima poudarek na dialogih. Nejc Gazvoda opomni, da imajo filmi dandanes široko in raznovrstno govorico in se med sabo močno razlikujejo in tako naj bi bilo tudi pri stripih. Komercialne stripe, kot so Marvelovi stripi in po njih posneti filmi, Gazvoda ne smatra več kot filme in so po njegovem mnenju popolnoma nezanimivi. Za konec Gazvoda pridoda še mnenje, da včasih strip vsebuje več filmske govorice kot sam film.

Avtorica poročila: Kaja Blazinšek

Dogodek: 10. oktober 2018

{fshare id=3375}